

Radboudumc loopt voorop met groene maatregelen

[GROEN](#) - Esther Bijlo – 8:00, 20 februari 2017

Op de koffiedrab worden oesterzwallen gekweekt die op hun beurt weer in de soep terecht komen in het restaurant. © Foto: Koen Verheijden

Het personeel krijgt kleding van duurzame stof, er liggen zonnepanelen op de daken en het afvalwater wordt schoner. Het Radboudumc loopt in de zorg voorop met groene en circulaire maatregelen, maar makkelijk is het niet.

Met de infuuszakken leek alles geregeld. Ze konden naar een verwerker om te recyclen. Aparte inzamelbakken waren geregeld, verpleegkundigen waren enthousiast. Maar toen doemde een hindernis op. Er staan patiëntgegevens op de zakken. In theorie kunnen degenen die de zakken verwerken die lezen, combineren met wat erin heeft gezeten en zo bedenken wat die patiënten hebben. Dat mag niet, dat schendt de privacy.

"Dat is redelijk teleurstellend afgelopen", constateert Cathy van Beek, lid van de Raad van Bestuur van het Radboudumc. "Soms zitten er praktische dingen in de weg. Dat moet toch op te lossen zijn. Misschien bestaat er een stift waardoor die namen onzichtbaar worden. Dat moet toch kunnen."

Van Beek, verantwoordelijk voor het duurzaamheidsbeleid van het academisch ziekenhuis in Nijmegen, laat zich niet zo snel afschrikken. "Toen ik naar Nijmegen kwam in 2011 wilde ik duurzaamheid op de agenda, de zorg loopt nog behoorlijk achter. Ik dacht: Havana aan de Waal, veel mensen met een groen hart, dat moet kunnen. Maar eerst werd ik met grote ogen aangekeken: we hebben al zoveel aan ons hoofd, moet dit er ook nog bij?"

Maar Van Beek, opgegroeid in een groot gezin en streng religieus opgevoed, zette door. "Ik heb van huis uit meegekregen: je moet een goed rentmeester zijn." De kans deed zich voor om het ziekenhuis aan te sluiten bij een project van netwerkorganisatie MVO Nederland. Inmiddels bevindt het Radboudumc zich in de duurzame voorhoede. Zo krijgen alle artsen, verpleegkundigen en ander personeel komend voorjaar nieuwe dienstkleiding van de stof Tencel. "Voor de productie van die vezel is 94 procent minder water nodig en 46 procent minder energie dan voor het maken van katoen. En de eigenschappen zijn beter, het ziet er minder afgedragen uit en het vervilt minder."

Dat ging niet zomaar. Er kwamen modeshows, passessies, een groep medewerkers experimenteerde met de nieuwe kleding. Ook om vooroordelen weg te nemen. "Duurzame kleding, dat zal wel duurder zijn, niet goed zitten, op jutezakken lijken. Alsof het niet leuk mag zijn. Maar het moet juist wel leuk zijn. De pasvorm is ook beter, de medewerkers uit de proef waren zeer enthousiast."

'Het liefst zou ik een windmolen neerzetten'

Een ziekenhuis is een grote energieslurper. Daar volledig met hernieuwbare energie in voorzien, is nog ver weg, constateert Cathy van Beek die in de Raad van Bestuur het duurzaamheidsbeleid in haar portefeuille heeft. Het ziekenhuis, met ruim 600 bedden en ongeveer 10.000 personeelsleden, is een wirwar van aan elkaar gekoppelde gebouwen.

'We proberen het aantal vierkante meters terug te brengen, alles compacter op te lossen. Is er wel nieuwbouw nodig dan doen we dat zo duurzaam mogelijk. Bij verbouwingen leggen we zonnepanelen op die daken of maken er grasdaken van. We hebben te weinig dak om volledig aan onze energiebehoefte te kunnen voldoen. Het liefst zou ik hier een windmolen neerzetten, maar ja, dat kan niet zomaar.'

De psychiatrische afdeling heeft een tuin, er zijn grasvelden rond de gebouwen en er staan bijenkassen op het terrein. © Foto: Koen Verheijden

Mensen beter maken

Zo probeert Van Beek de artsen, verpleegkundigen, onderzoekers en anderen mee te krijgen: duurzaam beleid moet iets opleveren waar het werk, de zorg, de patiënt beter van wordt. "En ik laat ook zien dat een ziekenhuis aan de ene kant probeert zieke mensen beter te maken, maar aan de andere kant een immense vervuiler is." Ze houdt artsen geregeld een indringende graphic voor: 'De invloed van klimaatverandering op de gezondheid van mensen'. "Dan beginnen ze te begrijpen dat het allemaal samenhangt, juist in de gezondheidszorg."

Bovenaan de agenda die onder leiding van Van Beek de afgelopen jaren is gemaakt stond de grote voedselverspilling. Veertig procent van de uitgedeelde maaltijden belandde niet in de magen van patiënten maar in de afvalbak. Geen uitzondering in ziekenhuizen, maar wel een probleem. Bovendien was er een sterke roep vanuit de patiënten om beter eten, lekkerder vooral.

Het ziekenhuis sloot de eigen grote keuken, ging in zee met cateraar Maison Van den Boer en betrok patiënten erbij. "We hebben het Food for Care genoemd. Patiënten krijgen niet meer drie keer per dag eten, maar zes kleine gerechtjes over de dag verspreid. De verspilling is teruggebracht naar 11 procent. Daarbij vinden patiënten het veel lekkerder, ze geven het een 8,5. Dat draagt bij aan het welbevinden, daardoor hebben ze ook weer minder medicijnen nodig, dat zien we met name bij mensen met kanker." Het eten is daarnaast deels biologisch en de cateraar zet mensen in die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt, een eis die het Radboudumc aan dit soort contracten stelt.

De wachtruimte in het hoofdgebouw heeft een verticale tuin. © Foto: Koen Verheijden

Afvalwater

Een volgende grote kluit is het afvalwater. Het ziekenhuis voert 200.000 kubieke meter per jaar af, vaak vervuild met reststoffen uit medicijnen. Patiënten plassen de stoffen van pillen, cytostatica of contrastvloeistoffen weer uit. Dat is een aanzienlijk probleem voor de afvalwaterzuivering. Samen met de huisartsen in de regio probeert het ziekenhuis het voorschrijfgedrag te veranderen. "Neem

bijvoorbeeld de pijnstiller diclofenac, die is nogal schadelijk voor het milieu. In welke gevallen kan die vervangen worden door de minder vervuilende paracetamol?"

Het ziekenhuis wil, in samenwerking met onderzoekers van de Radbouduniversiteit, een 'groen formularium' samenstellen, een keuzelijst van medicijnen die zo min mogelijk milieubelastend zijn. Niet makkelijk, erkent Van Beek. "Artsen zijn gewoontedieren, de farmaceutische industrie zal wel gaan opspelen en de werkzaamheid en de veiligheid van middelen blijft natuurlijk voorop staan. We staan nog maar aan het begin, maar het is wel nodig."

Dat geldt ook voor het inkoopbeleid. De overheid zou daar in de ogen van Van Beek veel actiever in kunnen zijn. "Helaas is er weinig sturing. Wij kopen jaarlijks voor 300 miljoen euro in. Waarom zeggen ze niet: jullie umc's moeten zoveel mogelijk circulair inkopen? Als we dat allemaal zouden doen scheelt dat enorm." Het zou de druk op leveranciers sterk verhogen om duurzame alternatieven te ontwikkelen. "Stel dat er afbreekbare incontinentiematjes zouden bestaan met een lagere CO2-voetafdruk. Ze moeten natuurlijk goed werken, niets doorlaten. Maar kunnen we dat niet laten ontwerpen?" De academische ziekenhuizen bekijken nu of ze de krachten kunnen bundelen en gezamenlijk kunnen afspreken duurzamer in te gaan kopen.

Soms ontstaat op een afdeling zelf een initiatief om het anders te doen, of juist iets niet te kopen. Zoals de anesthesiologen die besloten officieel afgeschreven apparatuur niet te vervangen maar te renoveren. "Zij zijn met de technici om de tafel gaan zitten of dat mogelijk was. Dat bleek te kunnen. Dat scheelt 750.000 euro over 10 jaar. Niet alleen goed voor het milieu maar ook kostenbesparend dus. Want dat is ook belangrijk voor duurzame gezondheidszorg: dat het betaalbaar blijft. Soms heb je echt iets nieuws nodig, maar niet altijd. Wat ik zo leuk vind is dat het ook bijvangst oplevert. Mensen die elkaar nooit spraken hebben elkaar leren kennen en dit samen voor elkaar gekregen."

Natuur in het ziekenhuis

Bezoekers van het hoofdgebouw van het ziekenhuis zien direct bij binnenkomst een verticale plantenwand met bankjes ervoor. Daar kunnen ze in het groen even gaan zitten. De psychiatrische afdeling heeft een tuin, er zijn grasvelden rond de gebouwen en er staan bijenkassen op het terrein. Kinderen op de dialyse-afdeling krijgen een verrekijker waarmee ze naar de vliegende insecten kunnen kijken.

Het ziekenhuis stimuleert duurzame mobiliteit. Personeel moet betalen voor een parkeerplaats om ze aan te zetten op de fiets of met openbaar vervoer te komen. Bij het ziekenhuis zit een fietsenmaker die onder werktijd de eventuele lekke band kan repareren. De 100.000 kopjes koffie die het ziekenhuis per week schenkt komt van fair trade biologische bonen. Op de koffiedrab, ongeveer 1000 kilo per week, worden oesterzwammen gekweekt die op hun beurt weer in de soep terecht komen in het restaurant.